

Waarom Spinoza?

zaterdag 28 september 14.00-16.00

Soest

indeling

1. Inleiding:

- a. Het project Spinoza in het filosofie onderwijs : Spinoza! over Spinoza
- b. Spinozisme als wereldbeschouwing (leidraad/gids voor het leven). Geen vragen beantwoordende app.
- c. Wereldleer (eerste drie bijeenkomsten) en levensleer (laatste drie bijeenkomsten)

2. Beeld van de werkelijkheid volgens Spinoza

- a. Monisme / holisme
- b. God als eindeloze kracht
- c. De veranderlijke identiteit van individu: we zijn wie we worden en in welk geheel we opgenomen zijn.
- d. Determinisme. Geen vrije wil.

3. Conclusies

I Wereldbeschouwing i.p.v. wijsbegeerte

Filosofie was tot Kant (1724-1804):

Alomvattende kennis van de hele werkelijkheid

- Cassiodorus (5^e eeuw)

De kennis van alle goddelijke en menselijke zaken

- Wolff (18^e eeuw)

Kennis van alles wat mogelijk is.

Encyclopedie

Wetenschap

De verschillende wetenschappen

Aristoteles: theoretische, praktische en makende wetenschappen.

Epicurus: de tuin waar de ethiek de vruchten zijn, de fysica (natuurkunde) de planten en de logica de omheining

Pythagoras uitleg van woord wijsbegeerte (m.b.v. Olympische spelen: enkele komen alleen daar om 'te kijken (theorie / contemplatie): Doel van het leven vloeit voort uit de kenwijze van de wereld.

Eenheid theorie (de bestudering van de werkelijkheid in de wetenschap) en praktijk (van ons leven)

Objectief.

1b. Einde traditioneel begrip van filosofie en wetenschap

Kant: filosofie is over de dingen waar begrippen **a priori** betrekking op kunnen hebben ($\neq$ wetenschappen die over ervaarbare werkelijkheid gaan)

Fichte: filosofie bestaat in twee vormen dogmatisme (spinozisme) en idealisme (Kant). Subjectieve keuze.

Na neergang liberalisme en positivisme opkomt ideologieën en confessionalisme. Elk denken is subjectief en heeft een onbetwistbaar uitgangspunt. Zingeving irrationele daad.

Oorzaak (Weber)

- specialisatie in de wetenschap en
- 'onttovering' door differentie: Kunst, ethiek en politiek, wetenschap hebben eigen vormen van rationaliteit. Wetenschap als techniek.

Appen over levensvragen

App van het Humanistisch Verbond: Appen met Spinoza.

Via WhatsApp kan je van een AI-Spinoza een antwoord krijgen op levensvragen.

Nummer: 0633024084.

Een leuk idee en Spinoza heeft zeker iets te zeggen over levensvragen. Wie weet zetten de antwoorden mensen op denkspoor dat hen verder kan helpen.

De Volkskrant sprak al over de “broekzakfilosoof”. De Volkskrant heeft ook gesproken met Robbert Bodegraven, directeur van het Humanistisch verbod: “...De chatbot is dus niet ontwikkeld om concrete antwoorden te geven, benadrukt Bodegraven. ‘Het moet een aanzet zijn om beter na te denken over diepere vragen.’ De ochtend na de lancering hebben ruim zeshonderd mensen het nummer van de filosoof opgeslagen...”

Vraag: Hoe hangen jouw wereldbeeld, mensbeeld, ethiek en politieke filosofie samen?

Het antwoord:

Mijn wereldbeeld, mensbeeld, ethiek en politieke filosofie zijn allemaal nauw met elkaar verbonden. Ik geloof dat alles in het universum met elkaar verbonden is en dat we allemaal deel uitmaken van een groter geheel. Dit verbondenheidsidee vloeit voort uit mijn overtuiging dat de natuur de ultieme bron van wijsheid is en dat ons rationeel denken ons kan leiden naar een dieper begrip van de wereld om ons heen. Als het gaat om ethiek, baseer ik mijn principes op respect voor alle individuen, gelijkheid tussen mensen en solidariteit met de minderbedeelden. Ik geloof dat we allemaal verantwoordelijk zijn voor het creëren van een rechtvaardigere samenleving en dat onze acties moeten voortkomen uit empathie en een diepgaand begrip van de wereld om ons heen. Op politiek gebied ben ik een voorstander van zelfbeschikking, kritisch denken en het streven naar een betere wereld voor iedereen. Ik geloof dat mensen de mogelijkheid hebben om positieve verandering teweeg te brengen door samen te werken en gebruik te maken van hun rationele vermogens. Kortom, mijn wereldbeeld, mensbeeld, ethiek en politieke filosofie zijn allemaal gericht op het streven naar een evenwichtige, rechtvaardige en empathische samenleving waarin iedereen de kans krijgt om zijn volledige potentieel te bereiken. Laten we samenwerken om deze visie te verwezenlijken en een positieve impact te hebben op de wereld om ons heen.

wereldbeschouwing

Definitie:

Is een door ons met behulp van het verstand en de verbeelding **geschapen** ontwerp dat de wereld voor ons eigen maakt en de dingen betekenis geeft, dat wil zeggen de samenhang en hun waarde duidelijk maakt.

Dit betekent dat onze wereldbeschouwing **deels** niet rationeel te verantwoorden is, omdat zij uit traditie en onze levensgeschiedenis voortkomt, maar tegelijk ook 'objectief' en 'rationeel' is, en zo een collectief element kent.

Typen van wereldbeschouwing

1. Spinozisme (naturalisme)

Monisme

Determinisme

Non-humanisme

2. Idealisme (Kant of monotheïsme)

Dualisme

Vrije wil

Humanisme of theïsme

Wereldleer bestaat uit:

- visie op werkelijkheid (metafysica)
- hoe kennis van die werkelijkheid mogelijk is
- de mens en zijn positie in de werkelijkheid

2. De 'metafysica' van Spinoza: Ethica I De Deo

a. Monisme (één substantie)

III. Onder een substantie (zelfstandigheid) versta ik iets, dat in zich is, en door zich gevat wordt: dat is, een zaak waarvan het begrip niet het begrip van een ander ding, op grond waarvan het gevormd moet worden, nodig heeft.

V. Onder modus (wijze) versta ik de aandoeningen van de substantie, of iets wat in iets anders is en daardoor ook begrepen wordt.

Uit stelling 4: buiten het verstand bestaan alleen substanties en hun aandoeningen

Monisme vervolg

Stelling 3 wanneer zaken niets met elkaar gemeen hebben kan het ene niet de oorzaak van het andere zijn.

Zijnsorde, correspondeert met causale en logische orde.

Dus: ook niet uit elkaar verklaard worden. Ze kunnen dus ook niet van elkaar verschillen qua substantie.

Conclusie stelling: alles wat is, is in God en niets kan zonder God bestaan of worden gedacht.

2 b. God als eindeloze kracht.

Wereld niet in essentie statisch, maar dynamisch
ontkenning van humanisme

Tweede deel van Ethica 1 pp 16-36.

1. God eerste oorzaak / immanente oorzaak van alles.
2. God werkt niet krachtens zijn wil, maar door zijn wezen. Zijn wezen is daarom werkzaam (E2p.3s), ofwel een oneindige kracht.
3. God geen persoon. [Geen invisible hand, geen wetten van de geschiedenis]. Geen analogia entis.

2c. De veranderlijke identiteit van elk individueel ding:
we zijn wie we worden

De dingen zijn niet wat ze zijn door een onveranderlijke identiteit, of 'eeuwig' wezen.

- De dingen zijn immers modi en niet substanties.
- De dingen zijn een individu doordat de delen harmonieus bewegen.
- Individu is net als 'geheel' dus een relatief begrip.

2d. Determinisme. Geen vrije wil.

— de natuur geregeerd door wetten. Voor Spinoza de wetten van de mechanica. Deze bepalen elke beweging en de beweging brengt alle dingen voort.

God geen persoon, dus geen uitzondering kan Hij maken op zijn eigen wetten.

Ideaaltypisch: alles is in principe te kennen, ook het menselijke gedrag. De mens geen uitzondering binnen het rijk van de natuur:

een wetenschappelijke ethiek daarom mogelijk.

Aristoteles, Spinoza en Kant over de vrije wil.

Voor Spinoza geldt: de redding van de vrije wil, 'geef mijn portie maar aan Fikkie'.

Smits Goede Vrijdag in 1959 de verzoeningsleer op de hak te nemen. „Het is ook mijn eer te na, dat iemand voor mijn schuld zou moeten boeten. Ik wens te stáán voor de gevolgen van mijn eigen daden. En geef dan wat Paulus betreft mijn portie maar aan Fikkie.”

conclusie

- 1. Filosofie op school zou moeten zijn het verwerven van een eigen wereldbeeld.
- 2. Spinoza en Kant zijn de de belangrijkste nu bestaande alternatieve wereldbeelden (nadruk in het huidige filosofieonderwijs ligt op het wereldbeeld van Kant)
- 3. Een wereldbeschouwing bestaat uit een metafysica, kenleer, antropologie (wereldleer), ethiek, maatschappijvisie politiek (levensleer) die consistent uit elkaar voortvloeien
- 4. Hoe dat bij Spinoza gebeurt, zullen we zien in de cursus die we aanbieden, maar is ook terug te lezen in *Spinoza!*